

судової помилки (наприклад, в одній із справ суд першої інстанції, встановивши у мотивувальній частині вироку відсутність попередньої змови на вчення розбою групою осіб, які за дозволом власника увійшли до його квартири, і вже там у одного з них виник умисел на незаконне заволодіння чужим майном, а інший спостерігав за його діями, кваліфікував дії останнього за ч. 3 ст. 187 КК – за ознакою проникнення до житла) без реально встановленої ідеальної сукупності з корупційними злочинами, не уявляється можливим.

Список використаної літератури:

1. Рівень довіри суспільства до судової влади в процесі реформ зріс втричі і становить 16 відсотків: Прес-служба РСУ: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rsu.gov.ua/ua/news/riven-doviri-suspilstva-do-sudovoi-vladi-v-procesi-reform-zris-vtrici-i-stanovit-16-vidsotkiv>
2. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного кримінального суду від 26 червня 2018 року у справі № 520/8135/15-к [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75099762>
3. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: Комітет Міністрів Ради Європи від 17 листопада 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38
4. Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007р. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>

Ключові слова: неправосудність рішення, суддівський розсуд, суддівська помилка, законність рішення, обґрунтованість рішення.

Ключевые слова: неправосудность судебного решения, судебная ошибка, законность решения, обоснованность решения.

Key words: illegality decision, judge discretion, judge error, legality of decision, validity of decision.

ГУРТОВЕНКО ОЛЕГ ЛЕОНТІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

«СНОДІЙНЕ» І «ПСИХОДЕЛІЧНЕ» КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Кримінальне право повинно бути збалансованим. Відхиленням від збалансованості кримінального права є явища, які можна назвати «снодійним» кримінальним правом і «психodelічним» кримінальним правом. Світ складається із збуджень і гальмувань. Це одна із класифікацій видів компонентів світу, яка потребує виділення і

визнання її всезагальною. Снодійне кримінальне право є проявом надмірного зазначеного гальмування. Психоделічне кримінальне право є проявом надмірного зазначеного збудження.

Перше є порушенням принципу необхідності. Ось його приклади і приклади споріднених явищ:

1) неврахування в кримінальному праві належних характеристик людини, груп людей, суспільства;

2) байдужість релевантних суб'єктів до питань реформування кримінального права;

3) «кабінетне» кримінальне право: дослідник є тільки теоретиком і, відповідно, не аналізує правозастосовну практику, зокрема, у конкретних справах, не обмінюється думками із практиками, не співробітничав із ними або не є практикуючим юристом, не читає робіт, не слухав, не дивиться виступів практикуючих юристів;

4) відсутність уявлень у дослідника про життєві реалії у сфері кримінального права, емоції залучених до сфери кримінального права людей;

5) надмірна емоційна прохолодність в дослідницьких роботах з питань кримінального права, в питаннях розвитку кримінального провадження/кримінальної справи;

6) недбале ставлення (через байдужість до долі людей, груп людей, суспільства) авторів дослідницьких робіт з питань кримінального права, створювачів положень позитивного кримінального права, учасників правозастосовної практики до якості своєї роботи та поверхове ставлення людей до формування своєї правосвідомості та правосвідомості інших (зокрема, до тлумачення-з'ясування і діяльності із тлумачення-роз'яснення, питань популяризації та антиреклами правомірної та обачливої поведінки та її антиподів);

7) відсутність уваги або слабка, неналежна увага до жертви злочину в дослідницьких роботах з питань кримінального права, позитивному кримінальному праві, правозастосовній практиці, правосвідомості і т. ін.;

8) байдужість юриста до долі залучених до кримінально-правової дійсності осіб (суб'єкта злочину, жертви злочину, свідків і т. ін.), відсутність врахування або слабке, неналежне врахування (в дослідницьких роботах з питань кримінального права, позитивному кримінальному праві, правозастосовній практиці, правосвідомості і т. ін.) особистісних характеристик людей, залучених до кримінального провадження, значимих для кримінального провадження характеристик певних юридичних осіб, адміністративно-територіальних одиниць, держав. Отже, постає питання зв'язку між кримінальним правом і почуттям відповідальності за долю суб'єкта кримінально-правових і пов'язаних із ними правовідносин (суб'єкта злочину, жертви злочину, рятівника, свідка і т. ін.);

9) пасивне ставлення до долі, розвитку кримінального провадження/кримінальної справи;

10)включення до складу злочину ситуації непереборної сили, випадкових причинно-наслідкових зв'язків, а також (об'єктивне ставлення у вину) казусів, зокрема, через компоненти складу злочину, які вимагають ледве не екстрасенсорних здібностей від людини; відсутність інституту обставин, які пом'якшують або обтяжують покарання; відсутність виділення інституту ексцесу виконавця, недостатнє приділення уваги індивідуалізації кримінальної відповідальності співучасників, кругова порука. У цьому зв'язку привертає увагу Доктрина Пінкертона. Втім постають такі питання: а) популяризація за кордоном вітчизняних досягнень у сфері уявлень про склад злочину, потреба міжнародного обміну думками щодо теорій причинно-наслідкового зв'язку між діями і наслідками як компоненту складу правопорушення, зокрема кримінального, та щодо суб'єктивного і об'єктивного ставлення у вину; б) необхідність обговорення складностей з'ясування, який підхід – вітчизняний чи більш репресивний американський (як-от застосування доктрини Пінкертона в ряді штатів США) – має кращий превентивний ефект, які виникають, зокрема, у зв'язку із різницею характеристик життя в Україні та США, питаннями статистичного характеру і ризикованістю кримінально-правових експериментів із запозичення ідей у іншій юрисдикції, протилежних тим, які є значною мірою усталеними в теорії і на практиці.

Прикладом снодійного кримінального права є неякісне сприйняття правозастосовною практикою концепції подвійної вини у злочинах із похідними наслідками. Скажімо, суб'єкт кримінального правопорушення умисно ставить до настання першого наслідку і з необережністю – до настання другого. При цьому на практиці часто ігнорується існування першого наслідку і відповідне ставлення до нього, внаслідок чого, скажімо, завдання умисних тяжких тілесних ушкоджень, що спричинило смерть потерпілого, помилково кваліфікується як вбивство через необережність.

Зараз в теорії проголошується необхідність усвідомлення того, що в злочинах з похідними наслідками і подвійною виною стосовно перших наслідків мається ставлення у виді прямого визначеного умислу, або прямого альтернативного умислу, який не включає в себе таку альтернативу як похідні наслідки, або непрямого умислу, а стосовно похідних наслідків мається ставлення у формі необережності. Постає питання занадто великої складності такої моделі для її усвідомлення при правозастосуванні і для доведення відповідних фактів, що часто призводить до об'єктивного ставлення у вину, а саме відсутності аналізу відповідних фактів і положень Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1], обґрунтування кваліфікації у вироках. Це нівелює усталену вітчизняну доктрину щодо складу злочинів, але є дискусійним питанням, яке потребує розумного відвертого вирішення.

Психоделічне кримінальне право є порушенням принципу достатності. Ось його приклади і приклади споріднених явищ:

1) хаотична надмірна динаміка (динамічність) кримінального права, наприклад, занадто високий темп внесення змін і доповнень до позитивного кримінального права України, який випереджає потреби і можливості людини і суспільства;

2) випадковість положень КК України, внаслідок якої текст КК України нагадує вкрай строкатий екран із поміхами;

3) надмірна залученість до сфери емоцій людей, втягнутих до кримінально-правової дійсності (занадто особисте сприйняття подій рядом осіб), надмірні симпатія, антипатія, які можуть виникнути у слідчого судді, прокурора, адвоката і т. ін. до особи, проти якої ведеться кримінальне переслідування, жертви злочинів, третіх осіб, свідків і т. ін., зокрема, недотримання золоті середини між полярними позиціями захисника «клієнт мій – друг мій» і «клієнт мій – ворог мій». При цьому зрозуміло, що досягти позиції, яка була би дуже близькою до балансу у виді стану залученості (досягти балансу нереально, оскільки не буває нічого ідеального) досить складно;

4) надмірна емоційність в дослідницьких роботах з питань кримінального права, в питаннях розвитку кримінального провадження/кримінальної справи;

5) невинновато складні положення (формули) кримінального права, що є прикладом порушення принципу правової певності, якот положення про неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

6) надмірна психологізація положень кримінального права.

Прикладом психоделічного кримінального права є концепція подвійної вини, згідно з якою суб'єкт кримінального правопорушення умисно ставиться до діяння і з необережністю – до наслідків. Часто цей приклад ілюструється шляхом посилання на такий склад злочину як порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. В Україні він передбачений ст. 286 КК України. Але в такому випадку потрібно казати, що і, наприклад, при завданні необережного тілесного ушкодження суб'єкт кримінального правопорушення умисно ставиться до діяння і з необережністю – до наслідків. В такому випадку злочинів з необережною («простою») виною не залишається взагалі. Справа в тому, що в наведеній концепції бажання особи вчинити діяння помилково сприймається як умисна форма вини стосовно діяння. При вчиненні злочинів і з умисною, і з необережною формою вини особа бажає вчинити діяння (рефлекторні рухи і т. ін. не є компонентами складу злочину). І це не є підставою називати таке бажання умислом. Тому злочини, які в зазначеній концепції розглядаються як злочини із подвійною виною, постають злочинами із необережною («простою») формою вини.

Снодійне кримінальне право є проявом явища негативної відчуженості у сфері кримінального права, а психоделічне кримінальне право – проявом явища перенасиченості у сфері кримінального права.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-ІІІ // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – С. 1. – Ст. 920.

Ключові слова: баланс, «снодійне» кримінальне право, «психоделічне» кримінальне право, відчуженість, перенасиченість.

Ключевые слова: баланс, «снотворное» уголовное право, «психоделическое» уголовное право, отчуждённость, перенасыщенность.

Key words: balance, 'hypnotic' criminal law, 'psychedelic' criminal law, estrangement, oversaturation.

ДМИТРУК МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

СТАДІЇ ЗЛОЧИНУ: ТАК ЇХ «ДВІ» ЧИ «ТРИ»?

Кримінальне законодавство у своєму розвитку «відірвано» від кримінального права як науки. Про що свідчать хоч б прийняття Верховною Радою України закону України № 7972-д від 20.04.2018 р., який містить значну кількість недоліків, а також повернення до адміністративної преюдиції у ст. 389-2 КК України, що суперечить ч. 1 ст. 2 КК України. Поряд із цим, в кримінальному праві як в навчальній дисципліні, в її розділах, які є усталеними, існують деякі логічні суперечності, що ускладнюють засвоєння навчального матеріалу студентами.

Наприклад, в ч. 2 ст. 13 КК України, зазначено «Незакінченим злочином є готування до злочину та замах на злочин». Зазначене положення КК України у більшості підручників із кримінального права пояснюється наступним чином: «КК визначає злочинними та караними три стадії вчинення злочину: 1) готування до злочину; 2) замах на злочин; 3) закінчений злочин. Закінчений злочин – це завершальна (остання, підсумкова) стадія вчинення злочину. Вона поглинає попередні стадії вчинення злочину і останні не мають значення для кваліфікації, якщо не створюють склад іншого злочину, оскільки всі стадії одного і того самого злочину мають єдиний (один і той самий) об'єкт посягання» [1, с. 183-184]. Таке розуміння є найбільш поширеним, проте не є загальновизнаним.

М.Д. Дурманов визначав правильною наступну кількість та послідовність стадій вчинення злочину: 1) закінчений злочин; 2) приготування; 3) замах [2, с. 34]. Така послідовність частково пояснює чому остання стадія (закінчений злочин) у більшості сучасних підручників із кримінального права розглядається першою.

В Курсі радянського кримінального права у здійсненні умисної злочинної діяльності виділялись такі стадії: 1) виявлення умислу; 2) готу-